

**Wyrok z dnia 8 lutego 2002 r.**

**II UKN 110/01**

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 lutego 2002 r. sprawy z wniosku Grzegorza P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w C. o wznowienie postępowania, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 kwietnia 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

**U z a s a d n i e n i e**

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w C. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 19 listopada 1998 r. [...] przyznającym wnioskodawcy Grzegorzowi P. prawo do renty z tytułu choroby zawodowej. Jako podstawę skargi wskazał fakt, że w dacie wyrokowania nie wiedział o tym, iż złożona w organie rentowym decyzja Państwowego Inspektora Sanitarnego z dnia 30 marca 1998 r., stwierdzająca u wnioskodawcy chorobę zawodową, była nieprawomocna. O zaskarżeniu decyzji przez pracodawcę wnioskodawcy organ rentowy dowiedział się w styczniu 1999 r.

Wyrokiem z dnia 14 maja 1999 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił skargę. Sąd uznał, że podstawą skargi o wznowienie postępowania nie może być przepis art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162 poz. 1118 ze zm.), który to przepis dotyczy postępowania przed organami rentowymi. W postępowaniu sądowym podstawy wznowienia postępowania określone są w art. 401 i 403 KPC. Skarga oparta na podstawie określonej w art. 403 § 2 KPC jest bezzasadna, gdyż decyzja o stwierdzeniu choroby zawodowej złożona

w organie rentowym nie była opatrzona klauzulą prawomocności. Na nieprawomocność decyzji organ rentowy mógł powoływać się w poprzednim postępowaniu.

Apelacja organu rentowego od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 18 kwietnia 2000 r. [...]. Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądu Sądu pierwszej instancji, że wznowienie postępowania w sprawie świadczeń emerytalno-rentowych nie może nastąpić na podstawie art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162 poz. 1118 ze zm.). Przepis ten stanowi, że organ rentowy na podstawie nowych dowodów lub okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji występuje o wznowienie postępowania, jeżeli z tych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub, że świadczenie przysługuje w niższej wysokości. Skarga jest jednak nieuzasadniona, gdyż nowa okoliczność, jaką jest nieprawomocność decyzji stwierdzającej chorobę zawodową, nie miała wpływu na przyznanie wnioskodawcy prawa do renty z tytułu choroby zawodowej. Wnioskodawca odwołał się od decyzji organu rentowego odmawiającej mu prawa do renty z tego względu, że nie stwierdzono niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową. W postępowaniu sądowym, toczącym się w wyniku odwołania wnioskodawcy od tej decyzji, została ustalona na podstawie opinii biegłego lekarza niezdolność wnioskodawcy do pracy związana z zawodowym uszkodzeniem słuchu. Decyzja Państwowego Inspektora Sanitarnego nie zaważyła na rozstrzygnięciu, gdyż sąd nie jest związany ani decyzją pozytywną ani negatywną. Oceniając spełnienie warunków określonych w art. 18 ustawy z dnia 25 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) sąd opiera się na samodzielnych ustaleniach w zakresie istnienia lub nieistnienia choroby zawodowej.

Wyrok ten zaskarżył kasacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w C. i wskazując jako podstawy kasacji naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1, 224 § 1, 290 § 1 i 286 KPC oraz art. 36 ustawy z dnia 25 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) a także naruszenie prawa materialnego - art. 18 ust. 1 powołanej ustawy wypadkowej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji organ rentowy powołał się na prawomocną decyzję Śląskiego

Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 15 września 1999 r., w której nie stwierdza się u wnioskodawcy choroby zawodowej. Decyzja została wydana po przeprowadzeniu badań epidemiologicznych i oparta na orzeczeniu Instytutu Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w S. Naruszenie powołanych przepisów postępowania polega na uznaniu przez Sąd Apelacyjny, że orzeczenia lekarskie wydane przez kompetentny i powołany do tego Instytut Pracy są mniej wartościowe od opinii biegłego lekarza sądowego, tym bardziej, że biegły nie przeprowadził badania epidemiologicznego. W dalszej części kasacji stwierdza się, że skarżący nie kwestionuje stanowiska Sądu Apelacyjnego, iż Sąd ten nie jest związany decyzją Państwowego Inspektora Sanitarnego o istnieniu lub nieistnieniu choroby zawodowej i może samodzielnie rozstrzygać. Rozstrzygnięcie Sądu winno jednak uwzględniać orzeczenia lekarskie wydane w sprawie zarówno w toku postępowania administracyjnego jak i sądowego. W świetle powyższego skarżący uważa, że Sąd przekroczył wynikającą art. 233 § 1 KPC zasadę swobodnej oceny dowodów a także wydał orzeczenie w sprawie nie przygotowanej do ostatecznego rozstrzygnięcia w myśl art. 224 § 1 KPC.

Wnioskodawca wniósł o oddalenie kasacji zarzucając, że powołana w niej decyzja Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego nie jest prawomocna, gdyż została uchylona wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione w kasacji zarzuty dotyczące zarówno naruszenia przepisów postępowania jak i naruszenia prawa materialnego nie mają żadnego odniesienia do przedmiotu wyrokowania. Sąd Apelacyjny podobnie jak Sąd pierwszej instancji nie wypowiadał się ani co do istnienia choroby zawodowej wnioskodawcy ani związanej z nią niezdolności do pracy, nie oceniał opinii ani orzeczeń lekarskich, nie oceniał także spełnienia przez wnioskodawcę warunków określonych w art. 18 ustawy wypadkowej a przepis ten powołał dla wykazania innej tezy. Rozpoznając skargę o wznowienie postępowania sąd nie jest uprawniony do dokonywania takiej oceny dopóki nie stwierdzi, że istnieją podstawy do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem (art. 411 KPC). Podstawy te Sąd Apelacyjny oceniał stosownie do treści art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162 poz. 1118 ze zm.) zgodnie z żą-

daniem zgłoszonym przez organ rentowy w apelacji. Na podstawie § 1 tego ostatniego przepisu prawo do świadczeń może być ponownie ustalone, jeżeli zostaną ujawnione nowe dowody lub okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość. Przepis ten odmiennie niż art. 403 § 2 KPC nie zawiera zastrzeżenia, że mogą być przytaczane tylko takie nowe okoliczności lub dowody, z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Strona może powoływać się na okoliczności lub dowody, które nie były wykorzystane w poprzednim postępowaniu, nawet w przypadku, gdy mogła się na nie powołać lecz tego nie uczyniła. Zgodnie z art. 114 § 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach w przypadku przyznania świadczenia prawomocnym wyrokiem sądowym organ rentowy występuje z wnioskiem o wznowienie postępowania, gdy z przedłożonych dowodów lub ujawnionych okoliczności wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub że świadczenia przysługują w niższej wysokości.

W postępowaniu cywilnym obowiązuje zasada niewzruszalności prawomocnych wyroków sądowych (art. 365 § 1 KPC). Przepisy określające warunki, w jakich może nastąpić uchylenie lub zmiana prawomocnego wyroku, stanowiące wyjątek od tej zasady, muszą być interpretowane ściśle. Sąd Apelacyjny oceniając wskazane przez organ rentowy podstawy skargi o wznowienie postępowania uznał, że nie odpowiadają one warunkom określonym w omawianych przepisów. Jako podstawę wznowienia postępowania organ rentowy wskazał nową okoliczność - nieprawomocność decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego z tej nowej okoliczności nie wynika w żaden sposób, że prawo do świadczeń nie istnieje, skoro orzekając o prawie do renty z tytułu choroby zawodowej sąd musiał prowadzić samodzielnie postępowanie dowodowe niezależnie od treści decyzji Państwowego Inspektora Sanitarnego. Ewentualne braki w tym postępowaniu, wadliwa ocena dowodów czy błędny pogląd prawny zaprezentowany w prawomocnym wyroku stanowią podstawę do zaskarżenia wyroku w trybie instancyjnym, nie są natomiast podstawą do wznowienia postępowania. Mimo, iż przepis art. 114 § 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach nie wymaga przy żądaniu wznowienia postępowania udowodnienia braku prawa do świadczeń, to brak prawa do świadczeń musi bezpośrednio wynikać ze zgłoszonych nowych okoliczności lub dowodów, których wiarygodność ocenia się w przypadku merytorycznego rozpoznania skargi. Skarga organu rentowego warunkiem tego nie spełnia, gdyż z faktu nieprawomocności decyzji stwierdzają-

cej chorobę zawodową nie wynika, że u wnioskodawcy nie występuje choroba zawodowa.

Omawiany przepis uprawnia organ rentowy do żądania wznowienia postępowania nie określając trybu tego postępowania. Jeżeli świadczenie zostało przyznane prawomocnym wyrokiem sądu, postępowanie toczy się w trybie określonym w art. 405 - 415 KPC. Zgodnie z art. 411 KPC sąd rozstrzyga na rozprawie przede wszystkim o dopuszczalności wznowienia i odrzuca skargę, jeżeli brak ustawowej podstawy wznowienia. Stwierdzając brak ustawowej podstawy wznowienia zarówno Sąd Okręgowy jak i Sąd Apelacyjny powinien postanowieniem odrzucić skargę. W tym zakresie orzeczenie wydane w formie wyroku oddalającego skargę jest wadliwe. Jednakże błąd ten nie może być naprawiony w wyniku rozpoznania kasacji, gdyż zgodnie z 393<sup>11</sup> KPC Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji a z urzędu bierze pod rozwagę jedynie nieważność postępowania. Omawiany błąd nie skutkuje nieważnością postępowania, gdyż tego rodzaju uchybienie nie jest wymienione w żadnym z punktów art. 379 KPC określającym w sposób wyczerpujący przypadki, w których zachodzi nieważność postępowania. Natomiast w kasacji nie wskazuje się jako jej podstawy naruszenia art. 411 KPC.

Stanowisko Sądu Apelacyjnego co do braku podstaw wznowienia postępowania nie zostało w kasacji podważone. Nie zarzuca się w niej naruszenia przepisu art. 114 ustawy o emeryturach i rentach. Wszystkie zarzuty naruszenia przepisów postępowania dotyczące błędnej oceny dowodów (art. 233 § 1 KPC), niewyjaśnienia istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności (art. 224 § 1 KPC), zaniechania uzupełnienia opinii biegłych lekarzy i przeprowadzenia dowodu z opinii instytutu naukowego ( art. 286 § 1 i 290 KPC), braku wyjaśnienia czy stwierdzenie choroby zawodowej nastąpiło zgodnie z przepisami, o których mowa w art. 36 ustawy wypadkowej, skierowane są przeciwko prawomocnemu wyrokowi. Przeciwko temu wyrokowi skierowany jest także zarzut naruszenia art. 18 ustawy wypadkowej, który to przepis został w tym wyroku zastosowany jako podstawa przyznania prawa do renty z tytułu choroby zawodowej.

Nie stanowią usprawiedliwionych podstaw kasacyjnych w sprawie o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem zarzuty błędnego zastosowania prawa materialnego i naruszenia prawa procesowego w poprzednim postępowaniu. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 393<sup>12</sup> KPC oddalił kasację jako bezzasadną.

